

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ

THE MANAGEMENT SYSTEM OF COMMUNITY WELFARE FUND NETWORK OF DISTRICT

ดร.พรธิดา วิเศษศิลปานนท์¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพและศักยภาพการบริหารจัดการของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับ และเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานและองค์กรภาคีหุ้นส่วนต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน มีขอบเขตการศึกษาเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้วิธีการวิจัยโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มองค์กรชุมชน และคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนฯ ศึกษาข้อมูลด้วยวิธีการหลายวิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผลการศึกษาพบว่าเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอพนมสารคาม เป็นกองทุนที่ริเริ่มจากผู้นำกลุ่มองค์กรชุมชนและผู้นำท้องถิ่น โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ในส่วนการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนฯ มีโครงสร้างการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนฯ คณะกรรมการเป็นผู้ที่เป็นตัวแทนจากทุกตำบลในอำเภอพนมสารคาม ดำเนินการบริหารจัดการภายใต้หลักคิดของการมีส่วนร่วม และใช้แนวทางของกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม และใช้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายแบบแนวระนาบที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของผู้ร่วมทำงาน และสามารถเข้าถึงความต้องการของชาวบ้านในชุมชน โดยการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรภาคีหุ้นส่วนต่างๆ ทั้งในด้านการสมทบทุน การพัฒนาเครือข่าย แนะนำอาชีพ

การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้ความสำคัญกับส่งเสริมการพัฒนาสังคมไปสู่การพึ่งตนเอง โดยสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน ระดับอำเภอมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุน โดยเฉพาะความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนระดับอำเภอ ด้วยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้วิธีการต่างๆ โดยการเรียนรู้เป็นทีม การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน

คำสำคัญ: กองทุนสวัสดิการชุมชน การบริหารกองทุน เครือข่ายการบริหารกองทุน

¹อาจารย์ประจำภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

The objectives of this research were: to study the status and capabilities of the management system of Community Welfare Fund Network at district level; to develop management system of Community Welfare Fund Network at district level; and to strengthen the participation of local government organizations, agencies and corporate partners to support the operations of the Community Welfare Fund Network. The action research methodology has been applied. The primary and secondary data were collected by various methods, such as documentary study, in-depth interviewed, focus group discussion, workshop and the use of questionnaires.

Research result were as follows; Community Welfare Fund Network, Phanom Sarakham district, Chachoengsao, consisted of many groups both at the village level and district level. A concept of operations is collaborative many organizations in Phanom Sarakham district to share ideas, to set planning, to shared practices and shared benefits and aims to develop quality of life of people. The networking managed in the form of committee, as a representative from every Tambon in Phanom Sarakham district. The management complied with horizontal network management participatory concept, learning, sharing and empowerment in order to build good relationship among workers and able to access the needs of local people in the community. In addition, many agencies both private and public sectors help community welfare, Phanom Sarakham district in many dimensions including funding, grants, elderly support, public business, community welfare fund network development, introduce the professional knowledge, support staff to introduce the knowledge regarding account and financial management.

The recommendations of this research were; the management system should focus on social development to promote self-reliance and the learning process to create sustainable community. Support the role of local governments to participate in the operations of the network community welfare fund. Focus on the development potential of the Fund Committee, especially the knowledge about the network management with the various learning processes such as team learning, workshop and site visit etc.

Keywords: Community Welfare Fund, Welfare Fund Management, Welfare Fund Network Management

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

สวัสดิการชุมชน เป็นสวัสดิการพื้นฐานของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ที่จะช่วยให้คนในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยอาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย ที่จะสามารถใช้เป็นหลักประกันความมั่นคงในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง และ

การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน ที่ผ่านมามีการดำเนินการด้านสวัสดิการโดยมีฐานมาจากกิจกรรมในชุมชนที่ขับเคลื่อนโดยคนในชุมชนผ่านประเพณี ความเชื่อ ความสัมพันธ์ภายในชุมชน ก่อให้เกิดสวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในบางชุมชน นอกจากนี้ ยังได้มีความพยายามที่จะพัฒนาและส่งเสริมเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน

โดยความร่วมมือจากภาคประชาชนและภาครัฐ กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นรูปแบบการทำงานด้านสวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่มีการบูรณาการเนื้อหาและความร่วมมือเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะขับเคลื่อนและผลักดันงานด้านสวัสดิการให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการทั้งด้านประเด็นปัญหาและด้านกลุ่มเป้าหมายของประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้น ที่ผ่านมามีเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน ได้ดำเนินงานตามความเชี่ยวชาญของคณะกรรมการ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนได้อย่างไร

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ กรณีศึกษาอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นงานวิจัยที่ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ข้อเสนอแนะในการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาระบบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนและความเข้มแข็งต่อไป ผลจากการวิจัยนี้จะสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ ตลอดจนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน และองค์กรภาคีต่างๆ ในการจัดสวัสดิการชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพและศักยภาพการบริหารจัดการของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ
- 2) เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ
- 3) เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรภาคีหุ้นส่วนเสริมต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ

การทบทวนวรรณกรรม

องค์กรชุมชน

การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพได้ปรับรูปแบบจากการที่ “รัฐมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน” มาเป็น “รัฐและประชาชนมีหน้าที่ต้องแก้ปัญหาด้วยกัน” โดยรัฐต้องจัดการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองจนสามารถพึ่งตนเองได้

รูปแบบขององค์กรชุมชน หรือองค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรประชาชนมีหลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

1) องค์กรชาวบ้านที่ทางราชการจัดตั้ง มีหลากหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร สภาตำบล มูลนิธิและสมาคม เป็นต้น องค์กรเหล่านี้จะมีเจ้าหน้าที่รัฐ กฎหมาย กฎระเบียบทางราชการ การกำกับดูแล และให้การสนับสนุน ส่วนใหญ่ต้องทำการจดทะเบียนต่อทางราชการ

2) องค์กรชาวบ้านแบบไม่เป็นทางการ มักมีชื่อเรียกเป็นกลุ่ม ที่ชาวบ้านรวมตัวกันทำกิจกรรมพัฒนาต่างๆ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผักปลอดสารพิษ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มักมีกฎระเบียบไม่มากนัก และไม่ขึ้นต่อทางราชการหรือเอกชนที่เข้าไปจัดตั้งแต่จะขึ้นอยู่กับความสมัครใจและการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเอง จึงค่อนข้างมีอิสระและมักจัดรูปแบบโครงสร้างองค์กรตามเนื้อหาของงาน หรือกิจกรรมที่ดำเนินงาน

3) องค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกันเป็นเครือข่าย อาจเป็นองค์กรที่ชาวบ้าน จัดตั้งขึ้นเอง หรือมีองค์กรพัฒนาเอกชน หรือมีหน่วยงานราชการ เข้าไปสนับสนุน การรวมกิจกรรมที่คล้ายๆ กันเป็นกลุ่มก้อน หรือรวมปัญหาหลายๆ ปัญหาเข้าด้วยกัน เช่น ปัญหาจากนโยบายรัฐ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตการเกษตร เป็นต้น

4) องค์กรชาวบ้านที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นมาเอง โดยไม่มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่าง ชัดเจน แต่จะมีการยอมรับผู้นำคนใดคนหนึ่งขึ้นมาเป็นหัวหน้า เช่น การรวมตัวเพื่อดูแลรักษาต้นน้ำลำธาร คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าองค์กรชาวบ้านมีอยู่หลายรูปแบบ ทั้งที่มีโครงสร้างที่ชัดเจนและแบบไม่มีโครงสร้าง และหากแบ่งตามการก่อเกิดของกลุ่มพบว่าทั้งกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งหรือออกแบบ รวมทั้งที่เกิดจากการที่ชุมชนประสบกับปัญหาในชีวิตความเป็นอยู่ หรือเรื่องอื่นๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือและพึ่งพาตัวเอง ทั้งนี้ไม่มีรูปแบบตายตัวว่ารูปแบบใดที่ดีที่สุด ขึ้นอยู่กับบริบท หรือความต้องการความช่วยเหลือของชุมชนนั้นๆ

สวัสดิการชุมชน
สวัสดิการชุมชน หมายถึง ระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจที่จะช่วยกันทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปของเงิน น้ำใจ การช่วยเหลือดูแลเกื้อกูลกันตามวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนนั้นตั้งแต่เกิดจนตาย (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2550)

สวัสดิการชุมชน เริ่มต้นจากการช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันกันของคนในแต่ละชุมชน โดยอาศัยทุนชุมชน ทุนทางสังคม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามวิถีในการดำรงชีวิตและสถาบัน/องค์กรในชุมชนร่วมกันดำเนินการ แล้วส่งผลให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรู้สึกรับผิดชอบอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความภาคภูมิใจ นำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และมีสัมพันธไมตรีอันดีต่อกันตามสภาพของสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน

สวัสดิการชุมชน ควรเกิดจากการจัดการของชุมชนเอง โดยสอดคล้องกิจกรรมของการจัดสวัสดิการไว้ในทุกกิจกรรมของชุมชน บนพื้นฐานของการบูรณาการทุนทางสังคมของชุมชนให้เกิดเป็นพลังในการพึ่งตนเอง โดยสร้างความร่วมมือกับภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทุกภาคส่วนทำหน้าที่หนุนเสริมให้ชุมชนเห็นชอบร่วมกัน และใช้ความพร้อมที่มีอยู่เป็นทุนจัดสวัสดิการได้อย่างต่อเนื่อง และขยายพื้นที่จากระดับหมู่บ้านสู่ตำบลและอำเภอได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น และครอบคลุมผู้ยากลำบากในชุมชนอย่างเป็นระบบ

การจัดระบบสวัสดิการชุมชนในปัจจุบันได้ก่อให้เกิดความคิดว่า “ชุมชนสามารถสร้างระบบสวัสดิการ

ชุมชนโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน” ถ้ามีการเชื่อมโยง/บูรณาการอย่างเป็นระบบ และได้รับการหนุนเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา นี้ ใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ศึกษาข้อมูลจากหลายแหล่ง ทั้งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยใช้วิธีการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (documentary study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) และการใช้แบบสอบถาม (questionnaire)

ประชากรของการวิจัยนี้ คือคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบลในอำเภอพนมสารคาม จำนวน 21 คน ที่ปรึกษากรรมการ 4 คน และสมาชิกเครือข่ายกองทุนสวัสดิการ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 33,634 คน การวิจัยนี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ที่ประกอบด้วยคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอพนมสารคาม ประธานและสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล ในอำเภอพนมสารคาม นายกองดีการบริหารส่วนตำบลหรือตัวแทน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดฉะเชิงเทรา เจ้าหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 โดยมีขั้นตอนการวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย โดยสรุปดังนี้

1) ศึกษาทบทวนเอกสาร

ขั้นตอนนี้ดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทบทวนวรรณกรรม ทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพหรือสิ่งที่เป็นอยู่ของพื้นที่

โดยศึกษาข้อมูลจาก เอกสารต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา รายงานการประชุม รายงานการวิจัย web site ต่างๆ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

2) การเตรียมและลงพื้นที่ปฏิบัติการ

เป็นระยะเตรียมความพร้อม เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลบริบทของพื้นที่/ชุมชน/กองทุนสวัสดิการชุมชน ทำความรู้จัก สร้างความเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย พร้อมทั้งวางแผนวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ ร่วมกับคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม (research participants) และภาคีอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholders) ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 สมาชิกกองทุน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยการเรียนรู้ร่วมกันแบบอัตวิสัย (inter-subjectivity)

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมหลายวิธี ดังต่อไปนี้

- (1) ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม ในประเด็นต่างๆ ดังนี้
 - กลไก โครงสร้าง การบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม
 - รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม
 - การแบ่งบทบาทหน้าที่ ในการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม
 - ปัจจัยแห่งความสำเร็จและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการ เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม
 - ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม
 - การวิเคราะห์ศักยภาพ และช่องว่างของสมรรถนะ (competency gap) ในการบริหารจัดการเครือข่ายเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนม

สารคาม ของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม เพื่อกำหนดประเด็นในการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม ในการดำเนินการวิจัยระยะต่อไป

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการประชุมกลุ่ม (focus group) คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และโดยใช้เครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

(2) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และศักยภาพในการบริหารจัดการ เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- ข้อมูลเบื้องต้นของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับตำบล สถานภาพและศักยภาพการบริหารจัดการของเครือข่ายกองทุนระดับอำเภอ
- ข้อมูลการจัดกิจกรรมของเครือข่ายกองทุน
- ปัจจัยแห่งความสำเร็จและอุปสรรคต่อการบริหารจัดการ เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม

- ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaires) ให้ประธานหรือผู้แทนกลุ่มกองทุนสวัสดิการระดับตำบล ทุกตำบล ในอำเภอพนมสารคาม เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 305 คน และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างในประเด็นเพิ่มเติมจากแบบสอบถาม ผลจากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดระบบและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

3) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนา ศักยภาพในการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการ อำเภอนมสารคาม และเพื่อหาแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ ที่จะให้การส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการ อำเภอนมสารคาม โดยมีเนื้อหาของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

(1) การวิเคราะห์ศักยภาพ ของการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการอำเภอนมสารคาม

(2) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอนมสารคาม

(3) การกำหนดโครงการ/กิจกรรมของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอนมสารคาม

(4) แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรภาคีหุ้นส่วนต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินงานโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 38 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการและที่ปรึกษาของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการอำเภอนมสารคาม และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในอำเภอนมสารคาม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) แผนที่ความคิด (Mind map) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (strategy map) การกำหนดแผนปฏิบัติการ (action plan) ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลตามสภาพจริง (inductive method)

4) วิเคราะห์ข้อมูลและนำข้อมูลสะท้อนกลับสู่ชุมชน

จากการดำเนินการวิจัยในทุกขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยประมวลทุกแหล่ง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสร้างข้อสรุปจากข้อมูลตามสภาพจริง (inductive method) จัดทำรายงานผลการวิจัย และนำข้อมูลคืนกลับให้คณะกรรมการและที่ปรึกษาของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการอำเภอนมสารคาม เพื่อพิจารณาให้ความเห็นต่อความถูกต้องของข้อสรุปจากการวิจัย ก่อนที่จะนำผลจากการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการ

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพและศักยภาพการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอนมสารคาม

เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วยกลุ่มทางการเงิน กลุ่มทางสังคม กลุ่มอาชีพ และกลุ่มวิชาชีพ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ในอำเภอนมสารคาม จำนวน 305 กลุ่ม มีสมาชิก 33,634 คน (กุลวดี โจรนไพศาลกิจ และคณะ, 2550) เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้นำกลุ่ม องค์กรชุมชนและผู้นำท้องถิ่นในอำเภอนมสารคามทุกตำบลรวมทั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการบริหารชุดแรกที่เป็นผู้มีจิตอาสา มีความปรารถนาและมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีหลักการคือเป็นองค์กรความร่วมมือเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ในอำเภอนมสารคาม ดำเนินการค้นหาและจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกของกลุ่มและผู้ยากลำบากในพื้นที่โดยมิได้มุ่งหวังหรือแสวงหากำไรเชิงธุรกิจ

มีแนวคิดในการดำเนินงาน คือ การรวมกลุ่มองค์กรประเภทต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ทุกตำบลของอำเภอนมสารคาม เข้ามาร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกัน

ปฏิบัติและร่วมกันรับผลประโยชน์ โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนใน อำเภอพนมสารคาม ภายใต้แนวคิดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

ในการจัดระบบสวัสดิการชุมชนเกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ในตำบลด้วยความสมัครใจที่มีความประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกัน บริหารจัดการโดยคณะกรรมการที่บริหารตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1) การจุดประกายความคิด เริ่มจากแกนนำที่สนใจเป็นผู้นำชุมชน ที่มองเห็นศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน และต้องการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ชักชวนแกนนำผู้อื่นๆ มาพูดคุยปรึกษาหารือถึงแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชน จากนั้นก็จัดเวทีพูดคุยกับชาวบ้านเป็นการจัดรวมทั้งตำบล และระดับอำเภอ ในการพูดคุยมีการทำความเข้าใจถึงจุดประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อ ช่วยให้สมาชิกได้รับการดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย และ จะทำให้สามารถดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกัน และช่วยกันดูแลเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น เด็ก ผู้สูงอายุและคนพิการ เป็นการสร้างความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน

2) การค้นหาศักยภาพและทุนในท้องถิ่น โดยแกนนำและอาสาสมัคร จะร่วมกันค้นหารายละเอียด ศักยภาพและทุนในชุมชน เกี่ยวกับ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ และมีผู้ต้องการความช่วยเหลือ แต่ละกลุ่มมีการทำงานอย่างไร มีสมาชิกกี่คน มีทุน มีการจัดสวัสดิการหรือไม่อย่างไร ในขั้นตอนนี้ทำให้มองเห็นศักยภาพของชุมชนในด้านกำลังคน กำลังทรัพย์ที่มีอยู่ในกลุ่มประเภทต่างๆ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และนำข้อมูลไปชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้าน เพื่อให้เข้าใจว่า ทุนที่มีอยู่นี้สามารถนำไปสู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนได้ต่อไป

3) ขยายแกนนำให้ครอบคลุมพื้นที่ปฏิบัติการ และประสานความร่วมมือทั้งด้านความร่วมมือและงบประมาณกับหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาสังคมจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ เป็นต้น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา กองทุนสวัสดิการชุมชน

4) การตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน มีการจัดทำระเบียบกองทุน การเปิดรับสมาชิก และระดมเงินกองทุน การระดมทุนจากแหล่งอื่นๆ การจัดระบบข้อมูลของกองทุนให้เป็นระบบ เป็นปัจจุบัน เปิดเผยแพร่โป่งใส เช่น ข้อมูลสมาชิก ข้อมูลเงินกองทุน การจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นต้น มีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกรับทราบ

6) การบริหารกองทุน มีคณะกรรมการกองทุนบริหารกองทุน ที่มีองค์ประกอบจากตัวแทนที่หลากหลาย มีการจัดโครงสร้างฝ่ายต่างๆ มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน เช่น ประธาน เภรณัติ ประชาสัมพันธ์ ศึกษาข้อมูล เป็นต้น โดยมีที่ปรึกษาจากหน่วยงานในท้องถิ่น การทำงานของคณะกรรมการจะต้องมีลักษณะประสานกับแกนนำของแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้ดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง ในการบริหารจัดการกองทุนนั้น คณะกรรมการได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพแกนนำ โดยการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การศึกษาดูงานกองทุนอื่นที่ประสบความสำเร็จ การร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกองทุนเอง

7) การติดตามประเมินผล มีการประเมินผลแบบไม่เป็นทางการโดยแกนนำที่ใกล้ชิดกับชาวบ้าน นำผลการประเมินมาหารือต่อกรรมการเพื่อร่วมกันพัฒนาการทำงานของกองทุนให้ดีขึ้น

8) การขยายผล ซึ่งจะต้องทำอย่างต่อเนื่องในหลายๆ ประการ อาทิ

- การขยายแกนนำ ทั้งปริมาณและคุณภาพให้ทั่วถึงทั้งระดับพื้นที่และกลุ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดการขยายผลและสามารถดูแลสมาชิกได้ทั่วถึง

- ขยายสมาชิก โดยต้องตั้งเป้าหมายให้ครอบคลุมทุกคนหรืออย่างน้อยทุกคนในรอบครัวในตำบล จะต้องครอบคลุมผู้ด้อยโอกาสที่ดูแลตนเองไม่ได้ให้ครบทุกคน ที่สำคัญต้องสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิก

- ขยายแหล่งทุน ที่จะมาหนุนให้กองทุนมีปริมาณมากขึ้น เช่น การสมทบจากหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น

- ขยายประเภทและผลประโยชน์ของสมาชิก โดยให้ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดจนการหนุนเสริมให้สมาชิกพึ่งตนเองได้ เช่น การเพิ่มสวัสดิการด้านประกอบอาชีพที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การให้สวัสดิการกรณีเกิดพิบัติภัยต่างๆ เป็นต้น

เครือข่ายดำเนินการให้ความช่วยเหลือสมาชิก และผู้ยากลำบากในพื้นที่ โดยให้ความช่วยเหลือในรูปแบบทั้งที่เป็นเงิน และการช่วยเหลือในรูปแบบที่ไม่ใช่เงิน เช่น การฝึกอาชีพ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เป็นต้น ซึ่งครอบคลุมหลายมิติ ได้แก่ การจัดการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การช่วยเหลือเป็นทุนการศึกษา การช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย การรับขวัญเด็กที่เกิดใหม่ การช่วยเหลือผู้ที่อุปสมบท การช่วยเหลือผู้ที่สมรส การช่วยเหลือผู้ที่เสียชีวิต เป็นต้น

2. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน

การบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการอำเภอพนมสารคาม มีโครงสร้างการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม จำนวน 21 คน คณะกรรมการเป็นผู้ที่เป็นตัวแทนจากทุกตำบลในอำเภอพนมสารคาม และมีที่ปรึกษาอีก 4 คน ดำเนินการบริหารจัดการภายใต้ “ข้อบังคับการดำเนินงาน เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอพนมสารคาม ปี พ.ศ. 2550” ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอ

พนมสารคาม มีดังต่อไปนี้

1) องค์ประกอบของผู้นำและคณะกรรมการเครือข่ายกองทุน ประกอบด้วยบุคคลที่มาจากหลายภาคส่วนทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม เป็นผู้เสียสละ มีจิตอาสาและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิก มาเป็นระยะเวลายาวนาน

2) กระบวนการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม อยู่ภายใต้หลักคิดของการมีส่วนร่วม ที่เป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึก ให้กับภาคส่วนต่างๆ ให้ตระหนักถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยใช้หลักการสร้างแรงจูงใจ การให้อำนาจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุนโดยความสมัครใจ และใช้แนวทางของกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการกลุ่ม เพื่อเชื่อมโยงกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับตำบล นอกจากนี้ ยังใช้รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายแบบแนวระนาบ ที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของผู้เข้าร่วมทำงาน อันเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงาน

3) ความเป็นธรรมในการบริหารงาน เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม บริหารงานโดยยึดหลักความเป็นธรรม โดยมีกฎระเบียบที่ชัดเจน มีคณะกรรมการในการพิจารณา ให้สมาชิกมีสิทธิเท่าเทียมกันตามระเบียบที่วางไว้

4) ความสามารถในการเข้าถึงความต้องการของชาวบ้านในชุมชน เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม ดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนในชุมชน ในเรื่อง การจัดสวัสดิการ การส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิก รวมทั้งเป็นการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่

นอกจากนี้ การวิจัยนี้ได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการเครือข่ายกองทุน ผ่านการ

ประชุมปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์ ร่วมกันค้นหาศักยภาพของกองทุนและร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน กำหนดโครงการ/กิจกรรม และหาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรภาคีหุ้นส่วนเสริมต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนต่อไป ซึ่งการจัดทำแผนยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ นี้ จัดเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความร่วมมือ และพันธะสัญญาของคนทำงานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

3. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรภาคีหุ้นส่วนเสริมต่างๆ

หน่วยงานภาคีที่ประสานความช่วยเหลือด้านสวัสดิการชุมชน กับเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม ประกอบด้วยภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์พัฒนาสวัสดิการสังคม พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1 หน่วยงานด้านสาธารณสุข ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน

โดยหน่วยงานหรือกลุ่มองค์กร เหล่านี้ได้เข้าร่วมให้ความช่วยเหลือแก่เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน อำเภอพนมสารคาม ในด้านต่างๆ ได้แก่ จัดสรรงบประมาณในการสมทบทุน สมทบเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุ และด้านสาธารณสุขประโยชน์ พัฒนาเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน แนะนำอาชีพ สนับสนุนเรื่องทุนและตลาด สนับสนุนโดยให้เจ้าหน้าที่มาดูแล ให้ความรู้เรื่องบัญชี และการบริหารการเงิน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) แนวนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน ควรให้ความสำคัญกับส่งเสริมการพัฒนาสังคมไปสู่การพึ่งตนเอง โดยสร้างกระบวนการ

เรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีให้เกิดความคิดที่ว่าสวัสดิการชุมชนเป็นเพียงการบริหารจัดการหรือการบรรเทาทุกข์เป็นครั้งคราว

2) ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการยกฐานะกลุ่มสวัสดิการชุมชนให้ถูกต้องตามกฎหมาย แก่ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องแก่คณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ

3) สนับสนุนบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน ระดับอำเภอมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน และติดตามประเมินผล โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน แก่หน่วยงานที่จะให้ความช่วยเหลือแก่เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน การมีส่วนร่วม โดยการส่งตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมาร่วมในการวางแผนและการดำเนินงาน รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงาน ของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน การเพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างหน่วยงานกับเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การเสริมพลังแก่ประชาชน โดยการเปิดโอกาสให้เครือข่ายสวัสดิการชุมชน ได้เสนอแนวทางหรือแนวนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนแก่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง การบรรจุแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายสวัสดิการชุมชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของแผนงานของหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น

4) การส่งเสริมสนับสนุนให้มีตัวแทนของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการกองทุน โดยเฉพาะความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุน

ระดับ อำเภอก่อน เช่น การวางแผน ภาวะผู้นำ การจัดทำระบบฐานข้อมูล การประชาสัมพันธ์ ด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การจัดอบรม การศึกษาดูงาน เป็นต้น

2) การจัดระบบสวัสดิการแก่ผู้ที่ทำงานของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน ระดับอำเภอก่อน ทั้งที่เป็นรูปของเงินและไม่ใช่เงินเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของผู้ทำงานของเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอก่อน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการชุมชน ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลของสวัสดิการชุมชน ในพื้นที่อย่างเป็นระบบและปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ

4) การดำเนินงานด้านกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอก่อน ไม่ควรซ้ำซ้อนกับการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการในระดับตำบล โดยกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอก่อนควรกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน

ระดับตำบลในด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง เช่น การให้ความรู้ การสนับสนุนบุคลากร การสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการระดับตำบลในลักษณะของการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งอำเภอก่อน โดยมีตัวแทนของกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับตำบล เข้ามาเป็นคณะกรรมการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับ อำเภอก่อน

5) ควรมีแผนการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้รับรู้ประโยชน์ของการมาเป็นสมาชิกเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน

6) ควรพัฒนาผู้นำชุมชนในภาคส่วนต่างๆ ให้ตระหนักถึงความสำคัญ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนจะสามารถเชื่อมประสานทรัพยากรจากหน่วยงานต่างๆ โดยกระบวนการพัฒนาและสร้างอาสาสมัครชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และคณะ. (2550). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอก่อนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์. (2548). *การบริหารงานเครือข่าย. กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการชุมชน. สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน*.
- ขนิษฐา ปะภินาหง. (2547). *ประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้าน: กรณีศึกษาบ้านทุ่งทองกวาว ตำบลนาทุ่งหลวง อำเภอก่อนแม่ทา จังหวัดลำพูน*. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม), คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชนมณัฐ รอดบุญธรรม. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอก่อน : กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี*. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม), คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชลลดา จันทรสชา และคณะ. (2546). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปปฏิบัติ กรณีศึกษา: หมู่บ้านที่ได้รับมาตรฐานการบริหารจัดการกองทุนระดับที่ 1 (AAA) อำเภอก่อนพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี*. ภาคนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต(การเงินการคลัง), คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประยงค์ สัจจวาลย์ทอง. (2548). *ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหานี้สินภาคประชาชน (หนี้นอกระบบ) ของ อ.ก.ส.: กรณีศึกษาอำเภอก่อนพาน จังหวัดเชียงราย*. ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตร-มหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม), คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- พิทยา ว่องกุล. (2542). *สร้างสังคมใหม่: ชุมชนาธิปไตย - ธัมมาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถีทรรศน์.
- พิศมัย รัตนโรจน์สกุล. (2545). *ทุนชุมชน: เงื่อนไขในการดำรงอยู่ของชุมชนในระบบทุนนิยม*. ปริญญาโทการศึกษาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. (2550). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ: กรณีศึกษาสวัสดิการชุมชนอำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน). (2552). *ข้อมูลกลุ่มสวัสดิการจังหวัดฉะเชิงเทรา*. ค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2552, จาก <http://www.codi.or.th/downloads/support/comunity/east/Chachoengsao.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548. *ทุนทางสังคม*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *ทุนทางสังคมกับสิทธิชุมชน*. มิติชุมชน วิถีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย

ฉบับนี้กับ

ฉบับนี้กับ... (The following text is extremely faint and largely illegible, appearing to be a list of articles or a table of contents.)